

УДК 821.161.3-09

Ж. В. Косціна

Установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт»,
Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, вул. Войкава, 21, 225404 Баранавічы,
Рэспубліка Беларусь, +375 (29) 725 54 36, 453463@tut.by

ЭСТЭТЫЧНЫ ІДЭАЛ ПАЭЗІІ ВІНЦЭСЯ КАРАТЫНСКАГА Ў КАНТЭКСТЕ СЕНТЫМЕНТАЛІЗМУ

У артыкуле разглядаецца паэтычная творчасць В. Каратынскага з мэтай выяўлення эстэтычнага ідэалу ў сувязі з праблемай станаўлення і развіцця сентыменталізму ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Аналіз вершаў «Над калыскай», «Пастрыжыны», «Любасць» з пазіцыяй агульнафілалагічнай цэласнасці даказвае, што аксіялагічныя арыенціры эстэтычнага ідэалу беларускай літаратуры нарадзіліся ў першай палове XIX стагоддзя. Крыніцай прыгожага была вусная народная творчасць, бо толькі яна, на думку Каратынскага-сентыменталіста, змагла захаваць хрысціянскае разуменне сутнасці прыроды, сацыяльных паводзін асобы.

Ключавыя словы: эстэтычны ідэал; сентыменталізм; пейзаж; калыханка; песня; пачуццё; сям'я.
Бібліягр.: 7 назваў.

Zh. V. Kostina

Baranovichi State University, Ministry of Education of the Republic of Belarus, 21 Voikov Str.,
225404 Baranovichi, the Republic of Belarus, +375 (29) 725 54 36, 453463@tut.by

AESTHETIC IDEAL OF POETRY BY VINTSENT KOROTYNSKY IN THE CONTEXT OF SENTIMENTALISM

The article examines the poetic work of V. Korotynsky in order to identify the aesthetic ideal in connection with the problem of the formation and development of sentimentalism in Belarusian literature of the XIX century. The analysis of the poems "Nad Kalyskay", "Pastryzhany", "Lyubast" (from the standpoint of General philological integrity) proves that the axiological guidelines of the aesthetic ideal of Belarusian literature were born in the first half of the XIX century. The source of beauty was oral folk art, because only it, according to Korotynsky, who was a sentimentalist, was able to preserve the Christian understanding of the essence of nature, the social behaviour of the individual.

Key words: aesthetic ideal; sentimentalism; landscape; lullaby; song; feeling; family.
Ref.: 7 titles.

Уводзіны. Эстэтычны ідэал выступае асноўнай катэгорыяй мастацкай літаратуры. Пытанне эстэтычнага ідэалу турбуе даследчыкаў як у тэарэтычным, так і ў метадалагічным плане (Г. М. Паспелаў, Ю. Б. Бораў, В. Я. Халізеў). У апошнім выпадку неабходна падкрэсліць, што ён уяўляе сабой вызначаны прынцып даследавання мастацкіх твораў, які скіраваны на пазнанне індывідуальна-непаўторнага і гістарычна-тыпалагічнага ў творчым вопыце пісьменніка. Яго сфера — літаратурныя феномены, якія з'явіліся дзякуючы намаганням творчай асобы [5].

Першая палова XIX стагоддзя можа быць названа перыядам «станаўлення беларускай мастацкай традыцыі» (А. С. Яскевіч), што абумовіла далейшае фарміраванне ідэйнага зместу нацыянальнай літаратуры ажно да першай трэці XX стагоддзя (канцэпцыя адзінай плыні, сфармуляваная І. Э. Багдановіч). Неабходнасць разгляду эстэтычнага ідэалу паэзіі Вінцэся Каратынскага тлумачыцца тым, што духоўныя каштоўнасці, якія выступаюць, побач з гармоніяй, асноўнай катэгорыяй эстэтычнага ідэалу, могуць па-рознаму тлумачыцца ў залежнасці ад магістральных рухаў і тэндэнцый развіцця грамадства, пад знакам якіх праходзіць тая або іншая эпоха.

Асноўная частка. Творчасць В. Каратынскага, як і ўся новая беларуская літаратура, уяўляе сабой сінтэз трох мастацкіх напрамкаў: рамантызму, сентыменталізму і рэалізму. Сентыменталізм (фр. *sentiment* пачуццё) — мастацкі напрамак, які запачаткаваўся ў сярэдзіне XVIII стагоддзя ў англійскай літаратуры. У творах сентыменталізму адлюстравалася асуджэнне эгаізму, жорсткасці прадстаўнікоў пануючага класа і спачуванне звычайнаму чалавеку. Сентыменталізм на першае месца вывеў маленькага чалавека, яго штодзённае жыццё, думкі і перажыванні. Літаратура сентыменталізму як адзін з напрамкаў сталага Асветніцтва нараджалася ва ўмовах усведамлення абмежаванасці магчымасцей розуму. Сентыменталісты дадалі да гэтага паняцце «пачуццё». Культ пачуцця не прырэчыў культу розуму. Таму, паводле сентыменталістаў, прырода — разумная, а розум — прыродны. Менавіта да прыроды, да натуральнасці імкнуліся павярнуць чалавека прадстаўнікі гэтага напрамку, мяркуючы, што пачуцці, якімі надзяляе чалавека прырода, зрабяць яго добрым, справядлівым і шчаслівым [1, с. 163]. Хоць ідэалы сентыменталістаў былі ўтапічнымі і кансерватыўнымі (пачуцці чалавека развіваюцца ў грамадскіх умовах, выходзяцца ў асабе навакольным асяроддзем, гістарычнымі абставінамі), гэты напрамак унёс у літаратуру шмат новага. У творы мастацкай літаратуры прыходзіць новы герой, прычым характар чалавека раскрываецца больш глыбока і шырока, асабліва яго ўнутраны свет, яго пачуцці і перажыванні. Упершыню ў літаратуру шырока ўваходзіць паказ прыроды, яе краявідаў. Асноўнымі тэмамі сентыменталістаў былі наступныя: сельская ідылія; элегічныя настроі; узвышэнне кахання і сяброўства; ідэалізацыя патрыярхальнасці і пастаральнасці; адмаўленне ад цывілізацыі і паяднанне з прыродай.

У беларускай літаратуры сентыменталізм як напрамак не склаўся, але даволі выразнае адлюстраванне атрымаў у творчасці Уладзіслава Сыракомлі, Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, Яна Чачота, Тадэвуша Лады-Забалоцкага, Яна Баршчэўскага і Вінцэся Каратынскага.

Эстэтычны ідэал Каратынскага-сентыменталіста выяўляецца ў вершы «Над калыскай» — першым вершы, які быў надрукаваны ў часопісе «Biblioteka Warszawska» ў 1856 годзе. Да верша быў зроблены каментарый, напісаны Уладзіславам Сыракомлем. «У майскім нумары, — пісаў ён, — грамадскасць сустракае пад хвалючым вершам «Над калыскай» невядомае ёй дагэтуль імя Вінцэся Каратынскага. Мы ведаем шмат твораў гэтага аўтара, з якіх невялікі зборнік «Чым хата багата, тым рада» ідзе ў гэтую хвілю ў друк. Аўтар абуджае ў нас занадта моцнае спачуванне, каб мы віталі новую з’яву дачаснымі пахваламі. Цярністую дарогу пісьменніка ён выбраў сам — сам сабе няхай будзе абавязаны сваім поспехам» [4, с. 5]. Менавіта лірнік Літвы Сыракомля зрабіў вялікі ўклад у фарміраванне маладога таленту, які выяўляецца ў падачы вобразаў, якія Каратынскі ў вершах не проста пераймае, а своеасабліва, па-мастацку падае, нібыта працягваючы і ўзбагачаючы набыткі «старэйшага брата». Назва верша «Над калыскай» — сведчанне гэтаму, бо верш з такой жа назвай мы знаходзім у Сыракомлі. Ён у той час быў ужо даволі вядомым і прызнаным паэтам, зрабіў каментарый да верша свайго вучня і тым самым «паручаецца» за Каратынскага, прызнае яго талент.

Верш напісаны ў форме калыханкі, што часта ў народзе ўспрымаецца як своеасаблівае жыццёвая праграма, якую даюць малому дзіцяці. Гэта дае падставу гаварыць пра фальклорную аснову верша. Вобраз маці ў вершы алегарычны — Маці-Радзіма варожыць лёс сыну-беларусу. Яе роздум складае аснову калыханкі.

Даследчык фальклору К. П. Кабашнікаў сцвярджае, «што калыханка разлічана на незвычайнага слухача. Яе спяваюць нават тады, калі немаўля яшчэ не разумее слоў. Пазней праз песню дзіця атрымлівае першыя ўяўленні пра навакольны свет» [3, с. 56]. Але гэтая асаблівасць накіраванасці калыханкі не адмаўляе наяўнасці ў ёй элементаў маралі і павучання. Менавіта на апошнія робіць акцэнт В. Каратынскі ў вершы-калыханцы. На тое, што гэта сапраўды калыханка, нам указвае і наяўнасць у вершы характэрных спалучэнняў «люлі, дзетка», «люлі, спі» і выразны рытм, напеўнасць. Вобразы ж сарочкі-белабочкі, катка, рыбка,

паяска — характэрныя вобразы вуснапаэтычнай творчасці, кожны з якіх выконвае ідэйна-эстэтычную ролю. Нашы продкі выкарыстоўвалі вобраз сарокі ў якасці ахоўнага прадмета, які засцерагаў ад іншых дэманічных істот. Пас, або пояс, валодае разнастайнымі магічнымі ўласцівасцямі: адна з іх — ахоўвае цела ад хваробаў і няшчасцяў, служыць абярэгам-кругам. У вершы Каратынскага ў якасці рэфрэну выкарыстаны радкі: «Вунь сарочка, / Белабочка, / З-за лясой спяшае ў хатку, / Залаты нясе дзіятку / Вабны пас!» [4, с. 53]. Выкарыстанне рэфрэну — гэта рыса калыханкі як жанру вуснай народнай творчасці, у той жа час — удалы «ход» Каратынскага, які дазволіў не згубіць у сур'ёзным роздуме і ў сацыяльным змесце верша характэрную напеўнасць. Асноўны змест верша, які і з'яўляецца яго «арыгінальнай» часткай, склаў маналог маці — гэта код, што даецца малому дзіцяці. Для немаўляці гэтага верша: заўсёды шукаць Боскай абароны, ніколі не сумнявацца ў яго літасці, бо чалавека ён не пакідае: «Рукі звяснуць у адчаі, / З правых не зыходзь дарог! / Бога кліч, ён літасць мае, / Неба сілы дабаўляе, / Там ласкавы Бог» [4, с. 53]. Менавіта гэты матыў — матыў лучнасці чалавека і Бога — дазваляе нам гаварыць пра В. Каратынскага як пра прыхільніка сентыменталізму.

Яшчэ адзін з першых вершаў, якім паэт гучна заявіў пра свой талент, — верш «Пастрыжыны», які пачынаў зборнік «Чым хата багатая, тым рада». Уладзіслаў Сыракомля ў праявіў прадмове да кнігі «Слоўца да чытача» пісаў: «Колькі год жывучы ў маім доме, з тых жа вясковых крыніц, любові да народа, прыроды, кнігі, долі і нядолі чэрпаў ён натхненне, што і мы самі. Надзелены ад нараджэння здольнасцю, ад нас, можа пераняў ён ахвоту да песні, пры нас, можа развіў яе, але развіў самабытна» [4, с. 5]. У вершаванай прадмове «Вінцэнт Каратынскаму пры выданні “Чым хата багатая”» больш вопытны калега, звяртаючыся да тутэйшых людзей, заклікае: «Сардэчныя людзі, сыны Беларусі! / Вы дар небагацый паэтаў прымеце! / Ударце званчэй нам у родныя струны! / Павінны быць рады, што з вамі на варту / Паэта-змаганнік становіцца юны. / Сустрэньце ж вы гранне братэрскае сэрцам, / Хай водгук у сэрцах навек застанеца!» [6, с. 6].

«Пастрыжыны» — так у назве аднаго з першых сваіх вершаў В. Каратынскі вызначыў наступны жыццёвы этап свайго лірычнага героя.

Пастрыжыны — абрад, які сімвалізуе важны момант у жыцці чалавека. Ён прысутнічае як у народнаабрадавай, так і ў царкоўнай традыцыі. У першай, якая паўплывала на фарміраванне старашляхецкай сармацкай традыцыі, азначаў пераход ад дзіцячага ўзросту да падлеткавага. Цудоўна апісаў гэты абрад Уладзімір Караткевіч у рамане «Каласы пад сярпом тваім», калі Алесь Загорскі падстрыгаецца ў падлеткі згодна звычайу роднай зямлі. Але абрад, які здзяйсняе лірычны герой гэтага твора, блізкі да хрысціянскай традыцыі. Рукапалажэнне, або пасвячэнне ў духоўны сан, бывае двух родаў: для белага (шлюбнага) — выпускнік семінарыі становіцца іерэем і адначасова, уступаючы ў шлюб, атрымлівае прыход; і чорнага (бяшлюбнага) — гэта поўнае адрачэнне ад «зямных радасцяў», падпарадкаванне чалавека царкве і манастырскаму ўставу. Пасля пострыгу яму даецца новае імя. Але перад тым, як прыняць манаскі сан, асоба рыхтуецца да яго: гэта пост і малітва [7, с. 65]. Вінцэс Каратынскі па-мастацку «абыгрывае» гэты абрад. Прымаючы сан «паэта», лірычны герой посціцца, бо ўся яго яда — «хлеб у сурвэце, хлеб цьмяны ратая», а жыццёвы ўстаў зашыфраваны ў словах «працую за так і да ўпаду». Жыццёвы шлях нацыянальна і сацыяльна зарыентаваны: «Ліцвін я — ах, людцы, вялікі мне сорам / За свой перад вамі дабытак: / Прысмакаў не мае сялянскі мой хорам / Ласункам не ўсцешыць спажытак» [4, с. 14].

Такім чынам, эстэтычны ідэал творчасці Вінцэся Каратынскага — служэнне паэтычнай музы селяніну, абуджэнне яго нацыянальнай годнасці. Гэтаму спрыяе, на думку аўтара, успамін пра слаўную гісторыю краю: «Я ведаю, край мой дзівіў песнярамі, / Пры іх не хмурнела гасціна, / Бо радасць святліла з душы прамянямі / Шчаслівай да слёзаў часінай» [4, с. 15]. Пастрыжыны пачынаюцца малітвамі да Бога, але гэта не марныя просьбы, а «ўбогая песня». Цікавая этымалогія гэтага слова: песня ў Бога, ад Бога, да Бога. Спявае яе

жня, араты, а падслухаў яе ліцвін. Аўтар дакладна акрэслівае сваю нацыянальную прыналежнасць. І тое, што яго хата багата на песні сялян, сведчыць пра сацыяльную скіраванасць паэзіі Вінцэся Каратынскага. Ён катэгарычна заяўляе: «А звычай без песні ў святой мне хвіліне — / Расчатая глумам ашчада, / Ламаць яго нельга!» [4, с. 15].

Праблемай вытокавага перыяду, на вырашэнне якой скіраваны асноўныя творчыя намаганні, з'яўляецца выпрацоўка формаў адлюстравання нацыянальнага жыцця, тое, што на сталых ступенях літаратурнай традыцыі мы назавём тыпізацыяй, мастацкім мадэляваннем рэчаіснасці. У нашай літаратуры тыповым жанрам вытокавага перыяду становіцца песня [2, с. 9].

Песня — жанр сінтэтычны, які спалучае ў сабе духоўнае і жыццёвыя «парады», якія дадзены вышэйшай сілай. Народны геній выбірае менавіта гэту форму раскрыцця свайго «Я». Цікавым вобразам-сімвалам у творы з'яўляюцца «тры сонцы», якія павінны заззяць над роднай вёскай і «люд абнадзеяць на свеце». Па-рознаму можна расшыфраваць дадзены выраз: гэта і лозунг французскай рэвалюцыі 1789 года «Роўнасць, свабода, братэрства», гэта літасцівы да роднага краю Бог, які паўстае ў выглядзе Святой Тройцы — Бога Айца, Сына і Святога Духа. Але, як нам здаецца, сам Вінцэсь Каратынскі дае расшыфроўку гэтаму свайму сімвалу ў вершы «Любасць».

Паколькі лірычны герой прыняў пострыг — пастрыжыны, ахвяраваў асабістымі жыццёвымі інтарэсамі дзеля служэння простаму чалавеку, Богу, то і твор успрымаецца як пропаведзь. Гэты верш — своеасаблівы філасофска-багаслоўскі сімвал веры. Сам паэт як прапаведнік тлумачыць Боскія ісціны чалавеку. Першая страфа верша глыбінна-філасофская. Бог праўляецца ва ўсім: і ў касмічных маштабах — у «бегах планетных», і ў чалавечым штодзённым жыцці — у «квецені буйнай». І злучае ўсё ў свеце Дух, які завецца Любасцю. Вінцэсь Каратынскі даступна тлумачыць, з чаго пачынаецца шлях да ўсеахопнае любові: «Лучнасць сямейкі — першая повязь / Зерне, з якога любасць вякуе», другая прыступка: «Любасць да краю, з першае плыніць, / Наш абавязак, місію множыць» — патрыятычнае служэнне краю, яго людзям, а трэцяя прыступка: «любасць да люду еднасць завершыць / Думкі зямное з думкай нябеснай» [4, с. 19]. Гэта апошняя ўсеахопная чалавечая любоў, тоесная Боскай любові. На зямлю прыйдзе Царства Божае, змена сацыяльнага і нацыянальнага становішча, калі гэтыя тры любові злучацца ў адну. Наступная цытата А. С. Яскевіча падагульняе разважанні пра празорлівасць, відушчасць В. Каратынскага, які бачыць выхад з цяжкіх жыццёвых умоў у згодзе паміж людзьмі, выкананні ўсіх маральных устаноў, у эвалюцыйным руху да ідэала: «У выпрацоўцы сваёй эстэтычнай канцэпцыі пачынальнікі зыходзілі з таго, што перш чым адмаўляць штосьці ў жыцці, трэба палюбіць яго бязмежна, да багавейнага пакланення перад гэтым вялікасным боскім дарам. У творчым плане гэта прыводзіла не да адмаўлення рэчаіснасці, а да маштабнага яе ўспрымання, узгаднення жыцця рэальнага з яго ідэальнай мараллю. Адсюль тып творчасці нашай літаратуры, нягледзячы на яе маладосць, надзвычай праніклівы сваім зазіраннем у жыццёвыя бездані і адначасова адухоўлены высокай мукай хрысціянскага жыццесцвярджэння — пакланення перад велічнасцю быцця» [2, с. 10].

Найбольш яскрава і шматбакова эстэтычны ідэал В. Каратынскага як паэта-сентыменталіста знайшоў адлюстраванне ў вершы «Любасць». Слова «любасць» мае асаблівае сэнсавое напаўненне, пра яго прачула напісаў Каратынскі. Гэты твор — своеасаблівы трактат паэта, дзе ён тлумачыць Боскія ісціны чалавеку: «Дух адзіны лучыць гоні сусвету / Зваць яго Любасць; светлая мара / У квецені буйнай, бегах сусветных / Дух той спазнае, дух жыццядарны» [4, с. 19]. Як бачым, В. Каратынскі называе Любасцю (дарэчы, напісанне гэтага слова з вялікай літары надае яму глыбокае значэнне вялікай каштоўнасці ўсеагульнага маштабу) «жыццядарны дух», які «лучыць гоні сусвету». Любасць — гэта сіла, якая аб'ядноўвае чалавека «светлай мары» з усім тым, што мае сапраўды важнае значэнне. Менавіта Любасць, «як будзе ў сэрцах супольнай», мае магчымасць прывесці чалавецтва да

сапраўднага шчасця. Вінцэс Каратынскі ў сваім вершы даступна тлумачыць, з чаго пачынаецца шлях да ўсеагульнае любові. Аўтар выдзяляе як асобныя: Любасць да Краю, якую трэба разумець як самаадданае служэнне Радзіме, патрыятызм; Любасць да Люду, якая ўспрымаецца ў першую чаргу як служэнне свайму народу, пашана да яго, гуманізм; Любасць да Сям'і. Зыходзячы з гэтага, можна сцвярджаць, што менавіта «складаемыя Любасці», калі да іх імкнуцца, даюць чалавеку магчымасць адчуць сапраўдную гармонію (яе аўтар у вершы называе «лучнасцю») з Сусветам, Богам, з іншымі людзьмі і з самім сабой. Лучнасць — гэта злучанасць, аб'яднанасць, блізкасць. Рад гэтых сінонімаў вялікі. І з яго можна выбіраць словы, якія дапамагаюць растлумачыць слова «лучнасць» ва ўсіх чатырох строфах, выкарыстаных В. Каратынскім.

Паэт побач з Любасцю да Краю, Люду, якія можна назваць усеагульным памкненнем, усеагульнай «повяззю», паставіў менавіта Любасць да Сям'і, а не да канкрэтнага чалавека. «Лучнасць сямейкі — першая повязь. / Зерне, з якога Любасць вякуе» [4, с. 19].

Сям'я — гэта першааснова, гэта тое «зерне», якое здольна працягнуць жыццё. І таму Любасць да Сям'і паэт ставіць на першае месца. Сям'я трымаецца не толькі на каханні двух людзей. Трываласць сям'і залежыць ад многіх фактараў: сумесна наладжанай працы, здольнасці прадоўжыць род, наладзіць выхаванне дзяцей. У нарысе, прысвечаным Валяр'яну Тамашэвічу, В. Каратынскі называе яшчэ адзін складнік шчаслівай сям'і: «<...> цудоўная гармонія душ, якая найсумнейшае паўсядзённае існаванне ўносіць у ідэал сямейнага шчасця» [4, с. 235]. І разуменне менавіта такой «лучнасці сямейкі», напэўна, адзіна правільнае.

«Любасць да Сям'і, Краю, Люду» — усе назоўнікі ў гэтым вершаваным радку напісаны з вялікай літары. Гэта дае нам права гаварыць пра дадзеныя паняцці як найважнейшыя каштоўнасці чалавецтва. Праўда, у апошняй страфе можна «ўгледзець» яшчэ адну, не меншую (а ў пэўнай ступені, яшчэ больш значную і актуальную) для аўтара дадзенага твора каштоўнасць, бо да яе, па высновах паэта, можна прыйсці толькі праз тры вышэйназваныя. Для Каратынскага не магло быць большага шчасця, як убачыць, «калі зямля станеца вольнай», скіне гнёт прыгонніцтва, бо толькі тады «Бог загасцюе ў лучнасці свету» [4, с. 19].

Верш В. Каратынскага — гэта пералік па-сапраўднаму вартасных памкненняў, кодэкс маральных паводзін, да ажыццяўлення якога павінен імкнуцца кожны. Імкнуцца да таго, каб тры Любові зліліся ў адну. Літаратуразнавец А. Яскевіч робіць спробу ахарактарызаваць творчы метады паэта на аснове ўніверсальна-трансэндэнтнага светаразумення: «Усім жыццём людскіх пакаленняў пацверджана, што поўнае наталенне, паўната радасці існавання, гэтае звышняе нізходжанне блогаснай энергіі Сусвету даецца як мера за меру, у якую мы самі здольныя аддаваць, ахвяраваць, спагадаць, любасна атульваць кожнае стварэнне. Невыпадкова хрысціянская філасофія ўзводзіць Любасць у вярхоўны закон Сусвету, “закон царскі” (У. Лоскі, А. Ельчанінаў), повяззю якога ўтрымліваюцца ўсе касмічныя рэальнасці ад зор да чалавека, такога ж універсальнага цэнтры ў мініяцюры (мікракосмас). Менавіта толькі на ўзроўні хрысціянска-касмичнага ўніверсалізму імкнуліся вырашаць “кодавую” праблему эстэтычнага ідэалу нашы пачынальнікі. І без належнага разумення гэтай вызначальнай анталогіі нам цяжка будзе ўвайсці ў сам мастацкі свет В. Каратынскага, якога, усім іншым, можна назваць песняром хрысціянскай Любасці» [2, с. 27].

Заклучэнне. Станаўленне мастацкай традыцыі новай беларускай літаратуры мае для айчыннага прыгожага пісьменства найважнейшае значэнне. Менавіта ў XIX стагоддзі, дзякуючы Вінцэсю Каратынскаму, нарадзіліся аксіялагічныя арыенціры эстэтычнага ідэалу беларускай літаратуры. Крыніцай прыгожага была вусная народная творчасць, бо толькі яна, на думку паэта, змагла захаваць хрысціянскае разуменне сутнасці прыроды, сацыяльных паводзін асобы. У сентыменталісцкай паэзіі В. Каратынскага знаходзім пошук Бога, пошук гармоніі свайго ўнутранага свету і веру ў тое, што чалавецтва, кіруючыся маральнымі каштоўнасцямі, здольна знайсці выратаванне. Ідэал для Каратынскага-сентыменталіста —

чалавек, які трымаецца роднай зямлі, каранёў, верыць у лепшую будучыню, асоба, якая адчувае лучнасць з прыродай і здольная на перажыванне сапраўдных пачуццяў, бо нясе ў сэрцы Божы дух і вечную Надзею. Менавіта такі чалавек, зрабіўшы трывалым падмуркам існавання справядлівасць, праўду — гэта значыць Боскія ісціны, на думку В. Каратынскага, здольны знайсці правільнае выйсце з любой сітуацыі.

Спіс цытаваных крыніц

1. *Адамовіч, Г. Я.* 3 крыніц сусветнай літаратуры / Г. Я. Адамовіч. — Мінск : БелЭн, 1998. — 351 с.
2. Вінцэсь Каратынскі ў беларуска-славянскім літаратурным узаемадзеянні : матэрыялы Рэсп. навук. канф. (Мінск, 29 вер. 2006 г.) / НАН Беларусі, Ін-т літ. імя Я. Купалы ; рэдкал.: У. Мархель (гал. рэд.) [і інш.]. — Мінск : Беларус. навука, 2006. — 167 с.
3. Беларускі фальклор : хрэстаматыя / склад.: К. П. Кабашнікаў [і інш.]. — 4-е выд., перапрац. — Мінск : Выш. шк., 1996. — 856 с.
4. *Каратынскі, В.* Творы / В. Каратынскі. — Мінск : Маст. літ., 2007. — 309 с.
5. Словарь по этике / С. С. Аверинцев [и др.] ; под ред. А. А. Гусейнова, И. С. Кона. — 6-е изд. — М. : Политиздат, 1989. — 447 с.
6. *Сыракомля, У.* Добрыя весці: паэма, проза, крытыка / У. Сыракомля ; уклад. У. Мархель, К. Цвірка. — Мінск : Маст. літ., 1993. — 526 с.
7. *Философский энциклопедический словарь* / редкол.: С. С. Аверинцев [и др.]. — М. : Сов. Энцикл., 1989. — 815 с.

Паступіў у рэдакцыю 30.09.2019